

Йордан Радичков

Верблюд

Лебеди мои

Един циганин имаше няколко циганчета. Те бяха черни като дявола и мръсни като дявола. Веднъж циганчетата се втурнаха в една локва, почнаха да си играят и да се плакнат в нея и станаха по-черни от дявола и по-мръсни от дявола.

Излезе старият циганин пред катуна, видя черните и мръсни деца в локвата и възкликна от умиление:

„Лебеди мои!“

В старите черказки хроники е записано, че верблюдът живее навсякъде: в пясъка, във водата (имало водни верблюди), на небето; който може да погледне в слънцето, ще види в неговото око верблюд. Записано е още, че той е дошъл най-напред от луната – опустошил там всичко и когато нямало повече какво да пасе и потъвал навсякъде в прах до гърди, се разпръснал из вселената. Според същите хроники треви и храсти ще се появят на луната едва след хиляда години и чак тогава ще може да се пасе.

Времето на разселването съвпада с чумното време. Черказци едва погребали своите умрели върху високото плато и на другия ден забелязали, че между камъните се разхождат верблюди. Възможно е туй да са били миражи, или пък очите на страха да са открили това. След време верблюдите изчезнали и когато черказци отишли на платото, видели, че то е оголено като кост и че тук и там върху камъните имало следи от зъбите на верблюда. Може би заради туй в хрониките е записано, че верблюдът яде камъка, както ръждата яде желязото.

Бог създава, верблюдът руши; той превръща всичко в пясъци.

Там, дето живеят верблюди – в Сахара или зад дългата китайска стена, – земята е превърната в пясък. Никой не знае кога и откъде ще се появи верблюдът, защото той живее навсякъде.

Старите хроники отделят особено място на едно откритие: хората, живеещи с верблюд, виждат край себе си фантастични истории. Много странни работи са станали по времето на верблюда. Един ден на небето се появили крави с рибешки опашки. Те не били нито хвъркати, нито пък били заковани там, махали си съвсем спокойно опашките и преживяли. Друг път на платото излязъл египетският фараон и държал реч. В хрониките не е записано нищо от речта, вероятно летописците не са разбирали египетския език. Фараонът нарисувал върху небето крокодил, качил се на него и преминал над къщите. От комините на къщите му влязъл пушек в очите и той плакал.

Неизвестен черказец се прибрал една нощ и вместо жена си намерил в леглото коза. Щом погледнал навън, черказецът видял на прозореца глава на верблюд. Благодарение на верблюдаселяните можали да видят Ной и неговия ковчег. Той се появил на платото, пуснал гълъба, но птицата не намерила маслиново клонче (в Черказки маслиновото дърве не вирее), върнала се в ковчега и Ной си заминал, като решил, че водата на потопа още не се е оттеглила. Веднага след Ной на платото излязъл верблюд и почнал да чеше хълбоците си в камъните. Веднъж пък изникнала от земята триглава ламя и почнала да бълва огън и пушеци.

Черказци се въоръжили и се втурнали да отсекаат главите на ламята и да спасят селото. Чудовището изчезнало, сякаш пропаднало вдън земя. Вместо него черказци намерили там три верблюда да клатят спокойно косматите си глави. Времето на верблюда станало като сън. Сините небеса се задръстили толкова много, че слънцето едва намирало пролуки да се провере – то добивало формата ту на риба, ту на насекомо, ту подскачало като скакалец, ту ставало квадратно.

Небесата се изпълнили с градове, крепостни стени, пасбища, имало две Голготи и два Божигроба, кръстоносци яздели железни коне, Мойсей се разхождал със скрижалите, като застъпвал слънцето по опашката, а турци и кърджалии въртели овни на шишове; в същото небе видели как Пилат си измива ръцете, как Крали Марко вдигнал цялата земя и потънал до колене в небето, как Геновева живее с кошутата, какъв е адът и как точно дяволите измъчват грешниците – всичко видели старите черказци – и огъня, и казаните, и катрана. Самите дяволи седели като турци край огъня и много приличали на турците, които въртели овни на шишове. Всичко съществуващо преди черказци – бащи, деди и бабички – се появявало и чезнело върху небето; там те видели и самия Попокатепетъл – вулкана – как изригва огнена земя и застива внезапно, за да добие формата на верблюд.

Хрониките отбелязват също, че старите българи, щом дошли на наша земя, отведнъж открили на нея своите стари пасбища, жените си, дори децата и внуците си, пуснали конете, решени, че тук им е коренът, и когато насядали край огньовете, за да си нарежат на тънки резени пастърмата, зърнали в древната нощ усмивките на славянки, блуждаещите сенки на верблюди и силуетите на коне, които пият вода от Волга. В хрониките не се обяснява как тези неща са видени заедно – вероятно в туй им е помогнал верблюдът – той тогава се е усмихвал.

Много работи са видени, а други са преразказани и записани според разказите на втори и трети лица. Наши мореплаватели са се опитвали да открият Америка, преди още тя да бъде открита, но по пътя си срещали огромни препятствия, страшни водни гърбици, които трошели на трески корабите им, и понеже нашите познавали вече верблюда, откривали него в тези водни гърбици (в началото казахме, че има и водни верблюди). Въпреки всичко някои са успявали да се измъкнат с хитрост и са откривали Америка, но нито един от тях не се е върнал в Черказки, за да разкаже.

Летописците твърдят, че онези, които помиришат верблюда, забравят своя произход и в душата им пониква едно черно цвете. Всичко туй

е усложнено от предположения и преразкази и може да се обясни единствено с намесата на верблюда. Някои пък твърдят, че всеки умиращ виждал усмивката на верблюд. Цар Дарий също видял такава усмивка; старият кмет на Черказки, който направи чешма по времето на кметуването, признал, преди да издъхне, че един верблюд е влязъл в стаята, усмихва му се и го кани да тръгне с него на път. Нашите и досега са убедени, че през студеното огнище на покойното време човек може да бъде пренесен единствено от верблюд.

Един черказки пустинник, уединен сред камъните на платото, виждал всяка нощ как една черказка селянка му се усмихвала и го викала. Тя лъскала светлите си зъби върху камъка и все повече се усмихвала. Една нощ пустинникът не издържал, излязъл иззад камъните и в същия миг открил, че не жена, а самият верблюд стоял там и си точел зъбите... Тъй е пропаднал пустинникът и колкото и да търсели на другия ден, дори кост не можали да открият от него – намерили там само една рибена люспа. Тогава решили, че колкото по-голяма е усмивката, толкова по-голяма е вероятността за верблюд.

Селянка разпространяваше дълго слуха, че мъжът ѝ ходи нощем с верблюд. Времената ставаха нови, верблюдът остаряваше, даже за известно време и съвсем го забравяха. Та тази селянка тъкмо в по-новите времена заговори за верблюд и отначало това събуди насмешка, но после зазвуча сериозно и нейните братя една нощ проследиха мъжа ѝ и макар че той много старателно прикривал дирите си, го намериха в една купа сено с верблюда. Черказецът си призна, че чак когато се пристрастил дотолкова, че всяка нощ ходел в купата със сено, разбрал, че това е работа на верблюд. Той не каза дали се е учил заедно с него да яде сено, пък и не го питаха, защото за какво ли друго е можел да ходи!

Пак по това време в черказкия манастир дойде калугер с шевна машина. Той си седеше кротко до прозореца в своята килия и въртеше машината. Можеше да ушие всичко на нея – и мъжко, и женско, и детско. Той шиеше съвсем евтино и седеше кротък като огнище зад прозореца със съвсем кротка усмивка върху косматото си лице. Черказките жени почнаха много да си шият дрехи и навсякъде заговориха за калугера и толкова много говореха, че мъжете решиха, че има някаква магия, и провериха съмненията си... Трябва ли да ви уверявам, че и тук имаше замесен верблюд в косматото лице на калугера.

Един чиновник в общината, незабележим човек с ръкавели, изведенъж реши да се ожени и премина няколко баира, за да си вземе жена. Тези баири лежах като верблюди и дядото на чиновника го

съветваше да не отива толкова далече и да се спъва по гърбиците на верблюдите, защото не се знае какво ще влезе в къщата. Чиновникът не вярваше на старите хроники и си доведе великолепна жена; тя бе яка като Дан Колов – поне тъй твърдяха всички, които бяха виждали бореца по панаирите. Веднъж (бяха си направили къща и я покриваха, жената носеше кал, а мъжът я качваше с кофа) двамата се скараха, жената му каза, че ще го хвърли от къщата, защото гредите на тази къща са нейни, нейният баща ги е докарал от планините. Тихият човек се разбесня, хвърли отгоре пълната кофа върху жена си и макар че тя бе много яка жена, падна в калта и лежа така известно време, за да си вземе дъха. После ревна като лъв и каквато беше едра и както бе гневна и потна, взе първото сечиво и почна да разбива с него къщата. Мъжът падна от покрива, струпаха се съседни, но никой не смееше да пристъпи напред, за да измъкне сечивото от ръцете на жената. Тя въртеше своето страшно сечиво и разбиваше къщата и не спря, докато не превърна всичко в купчина тухли и греди, сякаш отгук бе минало земетресение. Жената се измъкна от червения облак, вдигнат при разрушаването, хвърли сечивото (това бе едно страшно и тежко рало) и погледна струпания народ спокойно, а народът откри върху лицето ѝ едва забележима усмивка. Почнаха да си шушукат, че това е верблюд, и се измъкнаха тихо, а верблюдът ги гледаше с меката си усмивка... Жената запази тази усмивка и след като лежа в болницата и нейният отпечатък се вижда и днес върху лицето ѝ. Тя крачи навсякъде из село, вдига рала и щом чуе гръмотевици, предупреждава черказци да се скрият по домовете, защото от небето ще дойдат верблюди и ще разрушат селото.

Знаменията в небето, записани в старите хроники върху кожата на верблюд, не се повториха. Никой повече не видя Ноевия ковчег, кръстосците или пък египетския фараон с крокодила. Ние можем да завиждаме само на старите летописци, свидетели на фантастични събития и явления, но можем и да се радваме, че не живеем под страха за ужасната поява на верблюда, нито пък ще тръгнем подир миражите, които издига иронично пред нас, за да ни примами или да ни накара да настръхнат косите ни.

Благословено е нашето време!

И все пак, когато прелиствам старите хроники, когато преминавам през платото, върху чиито скали се виждат следи от зъбите на верблюда, или оглеждам венеца от планини, изплетен от гърбиците на верблюди, не мога да не усетя студенина в сърцето си. Спомням си също записаното от последния езически летописец, когато в Черказки нахлули

християните: „И боговете, и хората са създадени от верблюда!“ Опитвал съм се да гледам в слънцето, за да видя наистина ли там има верблюд, но никога досега не съм откривал нищо, защото, щом погледна, и цялото небе се изпълва изведнъж с въртеливи движения.

Извънредно много съм затруднен с тези хроники и от самото название *верблюд*. На руски език тази дума значи камила. Но тълкуванието, което се дава на верблюда, отделни откъслечи от неговото описание и начинът на появяване и изчезване в никакъв случай не могат да бъдат свързани с камилата, макар че на няколко места става дума за гърбици. В една хроника се казва, че верблюдът ражда като човек, кърми като човек, макар че пасе само трева. Верблюдът живее единствено чрез тревата, доказателство за което е неговото преселване от луната след опустошаването ѝ. Но как тогава да си обясним обстоятелството, че има и водни верблюди?

И после: защо верблюдът руши земята и я превръща в пясък? Не трябва ли тъкмо там да потърсим корена на загадката?

Още от детството ние, черказците, всмукваме заедно с майчиното мляко и хрониките за верблюда. Пак по същото време откриваме окоето на слънцето, за да зажемим пред неговата ослепителна светлина. Съветвахме ни да не гледаме слънцето, защото ще видим на него верблюд, а който види верблюд, ослепява. Ние не гледаме окоето на слънцето, затова пък можем да гледаме в което си искаме друго око. Червеното и кръгло кокоше око, жълтото око на кучето, черното биволско око, лъскавото око на коня, където човек може да се огледа. Това са все доверчиви очи, те са спокойни и ви гледат тъй, сякаш че търсят подкрепа. В тях няма верблюд.

Къде да търсим тогава верблюда?

Никой не знае каква форма има той, каква е неговата големина, какъв цвят и какъв мирис има.

Кожите от верблюд, върху които са писани старите хроники, са обработвани на ръка, после времето също тъй дълго ги е обработвало, тъй че ако ги погледнете днес, не ще определите цвета на верблюда и по никакъв начин не може да се докаже той люспест ли е, космат ли е, дали не е имал бронята на старите змейове, или пък е бил гладък като големите морски риби.

Разпитвал съм стари хора и някои от тях са ми казвали със сигурност, че верблюдът има копито – понякога нощем може да се чуе как удря с копито земята.

Други са ми казвали, че няма копито, а само глава като кука и две

уши, за да може да чува всичко.

Трети пък твърдят, че верблюдът може да бъде дърво, куче, надгробно слово, коридор или пък човек, както и гушер; той можел да стои зад вратата ви, без да го виждате, само понякога ще усетите дишането му; или пък както си седите понякога, не сте ли забелязвали край вас въздухът да се раздвижва – виждали сте навярно: това е верблюд; или когато сте в къщи, с жената, изведнъж скачате настърхнали, готови сте да се разкъсате със зъби – знайте, че това е работа на верблюд, че той клечи в ъгъла и ви гледа с невидимото си око.

А има и черказци, които мислят, че това са стари истории, времената на верблюда са отминали, хората все пак са излезли по-хитри от него, като измислили времето, разделили го на години и всяка година ни отдалечава от верблюда. Затуй си честитим Нова година! Старите черказци, когато изпращали старата година, казвали: „Отиде си и тоя верблюд!“

В това предположение за времето има известен смисъл, човекът е трябвало да прибегне до хитрост, за да се спаси от ужаса на верблюда, макар че той продължава да върви с копитата си през времето и тук и там ние откриваме върху камъка следи от зъбите му. И досега още не е обяснено защо на няколко години има по една високосна година и месецът февруари става по-голям с един ден. Тъкмо този ден, казват някои черказци, е опашката на верблюда. Който имал добро обоняние, можел в този ден да усети мириса на верблюд.

Трябва да сме доволни все пак и да се поздравим, че човекът е измислил годината, за да може да измерва с нея отдалечаването си от верблюда; и пак посредством нея той ще определи кога са изминали тези хиляда години от преселението, за да поникне трева на луната и да отидем на нея.

Първите летци след откриването на летателните уреди не забелязали никъде верблюди в пространството. Космонавтите на Съветския съюз и на Съединените американски щати също не разказват нищо за верблюда. Възможно е той да е проникнал много дълбоко във вселената и подобно Халеевата комета само понякога да ни навестява.

Той обезателно ни навестява. През 1959 година учените се озадачиха, че Земята почна да се върти по-бавно. Убеден съм, че някой верблюд е легнал на пътя ѝ и си играе с нея, както котката си играе с кълбо прежда.

Мнозина черказци твърдят, че ако ви ударят в гръб, това било верблюд; че ако чукате на някоя врата и не ви отварят, знайте, че зад вратата

дреме око на верблюд. Че ние няма къде всъщност другаде да го търсим, а трябва да се вглеждаме в човешкото око. Тези черказци се опират пак на старите хроники, където на няколко места е записано – вгледайте се в окоето, надникнете в неговия кладенец и вижте дали на дъното не дреме верблюд. Старите черказци, преди да тръгнат на път, са се гледали дълго в очите, както и преди да започнат някаква работа. За тях това е било лесно, те са познавали верблюда.

Времето, макар и снизходително, е извършило тази несправедливост към нас, като ни принуждава да търсим нещо, без да го познаваме. Ние не можем да се откажем от търсенето на верблюда, след като заплашва да превърне земята ни в пясъци само заради ужасния си навик да живее в пясъци. Пък и не само земята, той всичко превръща в пясък. Старите хроники ни казват, че ако видим прашна въздишка в пустинята, то това било въздишката на верблюд. Физиците наричат този верблюд атомен взрив, от чиито нажежени зъби пясъкът става на глеч – подобно глечта на застиващия Попокатепетъл, който черказците видели в своите небеса. Ако в градината на човечеството зърнем прашната въздишка на верблюд, това е лошо знамение – небето може да се изпълни с кръстосници, голготи и кърджалии, налякали край огньовете, а Ной ще пуска гълъба на платото, за да дири маслиненото клонче.

Верблюдът – казват хрониките – може да превърне в пясък и най-зелената градина на приятелството. Окоето да бъде будно, защото никой не знае кога и откъде ще се появи той – той живее навсякъде!

Това ми казват старите черказки хроники за верблюда и аз не мога да не им вярвам, защото те са записани върху самата му кожа.

КРАЙ

© 1965 Йордан Радичков

Разпознаване и редакция: Mandog, 2008

Публикация

Йордан Радичков. Свирепостно настроение
Разкази. Второ издание

Редактор: Марта Владова
Художник: Петър Добрев
Технически редактор: Ронка Кръстановна
Коректор: Станка Митрополитска

Издателски № 8716. Печатни коли 6,50. Формат 84/108/32
ISBN 954-445-022-x

Издателство „Христо Ботев“, София
Предпечатна подготовка: МИС – ИПК „Родина“
Печат: ДФ Полиграфически комбинат, София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/8220>]